

پژوهشی در ادبیات و اندیشه‌ی علمی تخیلی

تعارف، تاریخ تحلیلی، درون مایه‌ها،

شخصه‌ها و نمونه‌های جهانی

(کتاب مرجع)

محمد قضا

توجه

کاغذ استفاده شده برای چاپ این کتاب از نوع بالکی تولید کشور سوئد است.

این کاغذ که کیفیتی مرغوب دارد و در سطح جهان از آن استفاده می شود، سه ویژگی عمده دارد:

- سبک وزن است.
- نور را بازتاب نمی دهد و چشم را خسته نمی کند.
- برای تولید آن درخت کمتری قطع شده است.

نسخه

محمّد، ۱۳۴۳

سرشناس

قصاص، ۱۳۴۴

مشخصات

تهران، ۱۳۴۶

موضوع

تاریخ و نقد

رده بندی کنگره

۱۳۹۶ ب ۴/۸/۱۳۴۴۳۳ PN

رده بندی دیویی

۸۰۹/۳۸۷۶

یادداشت

تاریخ، تاریخ تحلیلی، درون مایه ها، شاخه ها و نمادها، جهانی

شایک

۹۷۸-۶۰۰-۸۹۳۹-۲۶-۹

شناسه افزوده

شماره کتابشناسی ملی

۳۱۶۸۵۸۴

پژوهشی
در ادبیات
و اندیشه‌ی
علمی-تخیلی

پژوهشی در ادبیات و اندیشه‌ی

علمی-تخیلی

جلد اول

مجموعه‌ی

مدیریت علمی

ناشر: باز

تصویرگر: امین طالبی

گرافیک: امین طالبی

نوبت چاپ: اول، پاییز ۱۳۹۶

شمارگان: ۱۱۰۰ نسخه

شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۸۹۴۱-۱۹-۴

قیمت نسخه جلدسخت: ۵۰۰۰۰ تومان

نشر باز

فهرست

پیشگفتار

۲۱

بخش اول: تاریخ ادبیات و اندیشه‌ی علمی-تخیلی

۲۹	فصل ۱: چالش‌های تدوین تاریخ ادبیات علمی-تخیلی
۳۲	فصل ۲: دیدگاه‌های متفاوت نسبت به تاریخ ادبیات علمی-تخیلی
۳۴	فصل ۳: دوران باستان تا قرن شانزدهم میلادی
۳۴	— حماسه‌ی گیلگمش
۳۵	— ایلیاد و اودیسه
۳۶	— لوستین: تاریخ واقعی
۳۶	— افلاطون: جمهوری
۳۷	— آریستوفان: پرندگان
۳۸	— اشعار هند باستان: رامایانا
۳۸	— پوبلیوس اودیوس ناسو (اُوید): مسخ
۳۸	— افسانه‌ی دایدالوس و ایکاروس
۳۸	— افسانه‌ی بیوولف
۳۹	— افسانه‌ی آواز نیلونگ‌ها
۳۹	— دانته آلیگیری: کمدی الهی
۴۱	فصل ۴: قرن شانزدهم تا پیش از زول ورن و اچ. جی. ولز
۴۲	فصل ۵: قرن شانزدهم تا قرن نوزدهم در اروپا
۴۲	— داستان فاوست

- توماس مور: اُتوپیا.
- فرانسیس بیکن: آتلاتیس جدید.
- شکسپیر: طوفان.
- یوهانس کپلر: رؤیا.
- سیرانو دو برژراک: دنیا‌های دیگر.
- مارگارت کاوندیش: شرح یک دنیای جدید به نام دنیای شعله‌ور.
- لوئی سباستین مرسیه: سال ۲۴۴۰.
- جان تان سوئیفت: سفرهای گالیور.
- ولتر: میکرومگاس.
- لوده‌گ هولبرگ: سفرهای زیرزمینی نیلز کلیم.
- ساموئل سن: یادداشت‌هایی از قرن بیستم.
- دانیل دیل: گزارش کوتاهی از سفر جالب به آسمان‌ها و کشف سیاره‌ای جدید.
- مری سلی: فاکشن‌شان، پرومتئوس جدید.
- لویس کارول: آ‌س در سرزمین عجایب.
- ژول ورن.
- ویکتور هوگو: اسطوره‌ی فرعون.
- دوگرافینی: ماجراهای شگفت‌انگیز یک دانشمند روس.
- ادوین ای. ابوت: سرزمین مسطح: داستان ابعاد یاد.
- رابرت لویس استیونسون: پرونده‌ی عجیب دکتر جکی و آقای هاید.
- ادوارد بولور لایتون: وریل، قدرت نژاد جدید.
- ساموئل باتلر: اچکان.

فصل ۶: قرن نوزدهم در آمریکا

- جورج تاکر.
- ادگار آلن پو.
- ناتانیل هاتورن.
- فیتز جیمز ابراین.
- ادوارد بلامی.
- مارک تواین.
- جک لندن.
- ادوارد اورت هیل.

فصل ۷: از ولز تا گرنسبک

۷۳	— هربرت جورج ولز
۷۸	— ادگار رایس برافس
۸۰	— اچ. پی. لاوکرافت
۸۱	— رابرت ئی. هاوارد
۸۲	— هنری راینر هاگارد
۸۳	— برام استاکر
۸۳	— آرتور کانن دوئل
۸۳	— فرانتس کافکا
۸۵	فصل ۸: آغاز دوران ادبیات علمی تخیلی مدرن یا دوران نقره‌ای
۸۵	— هوگو بکساک
۸۸	— ئی. ئی. ماک اسمیت
۹۱	— فیلم متربولیس
۹۱	— کارل چاپک
۹۲	— یوگنی زامیاتین
۹۳	— آلدوس هاکسلی
۹۴	— سی. اس. لوئیس
۹۵	— اولاف استپلدون
۹۶	— جورج اورول
۹۸	فصل ۹: دوران عصر طلایی ادبیات علمی تخیلی تا پیش از جنگ جهانی دوم
۹۹	— جان دابلیو. کمپل
۱۰۳	— موری لینستر
۱۰۴	— ای. ئی. ون وت
۱۰۶	— تئودور استورجیون
۱۰۷	— لافایت ران هووارد
۱۰۸	— لیون اسپراگ دکمپ
۱۰۹	— هنری کاتر - کاترین لوسیل مور
۱۱۲	— رابرت ای. هینلین
۱۱۴	— ایزاک آسیموف
	فصل ۱۰: عصر طلایی پس از جنگ جهانی دوم
۱۲۵	— دیمون نایت
۱۲۷	— جیمز بنجامین بلیش

۱۳۰	— فردریک پل
۱۳۲	— سریل ام. کورنیلوٹ
۱۳۳	— آلفرد بستر
۱۳۴	— جان وایندهام
۱۳۵	— کورت وُنه گات
۱۳۶	— ری برادبری
۱۳۸	— آرتور سی. کلارک
۱۴۴	فصل ۱۱: پایان عصر طلایی علمی تخیلی
۱۴۹	فصل ۱۱ علمی تخیلی سخت، علمی تخیلی نرم
۱۵۱	فصل ۱۱: دوران موج نو ادبیات علمی تخیلی
۱۵۴	— مایک مورکاک
۱۵۷	— برایان ایس
۱۵۹	— جیمز گراهام بالارد
۱۶۱	— هارلان جی الیسون
۱۶۲	— فیلیپ کیندرد. دیک
۱۶۵	— اوردسولا لوژوان
۱۶۷	— فیلیپ خوزه فارمر
۱۶۸	— ساموئل ری دلانی
۱۶۹	— راجر ا. زلازنی
۱۷۰	— فرانک هربرت
۱۷۲	— رابرت سیلوربرگ
۱۷۴	فصل ۱۴: پایان دوران موج نو و تحرک علمی تخیلی سخت نوین
۱۷۶	— فردریک پل
۱۷۶	— ایزاک آسیمواف
۱۷۶	— آرتور سی. کلارک
۱۷۷	— رابرت ای. هینلین
۱۷۷	— جو هالدامان
۱۷۸	— گرگوری بنفورد
۱۷۹	— مایکل بیشاب
۱۸۰	— دیوید برین
۱۸۱	— جن وُلف

۱۸۳		گرگ بیبر
۱۸۴		دن سیمونس
۱۸۶		فصل ۱۵: دوران کوتاه علمی تخیلی سایبر پانک
۱۸۸		ویلیام فورد گیسون
۱۸۹		بروس استرلینگ
۱۹۰		رودی راکر
۱۹۱		جان شیرلی
۱۹۴		فصل ۱۶: دوران پُست سایبر پانک یا عصر طلایی جدید
۱۹۶		نیل آشر
۱۹۷		استیف بکستر
۱۹۹		پیراف همیلتون
۲۰۰		کن مک انود
۲۰۱		آلیستر رینول
۲۰۱		چارلز استراس
۲۰۲		ویل مک کارتی
۲۰۳		ورنور وینچ
۲۰۴		والتر جان ویلیامز

بخش ۲: محرک‌های غیرادبی ادب ت علمی تخیلی

۲۰۹		فصل ۱: آنچه گذشت
۲۱۱		فصل ۲: مجلات علمی تخیلی
۲۱۲		فصل ۳: مجلات حرفه‌ای علمی تخیلی
۲۱۵		مجله‌ی <i>Amazing Stories</i>
۲۱۶		مجله‌ی <i>Wonder Stories</i>
۲۱۷		مجله‌ی <i>Fantastic Adventures</i>
۲۱۷		مجله‌ی <i>Analog</i> و <i>Astounding</i>
۲۱۹		مجله‌ی <i>Galaxy Science Fiction</i>
۲۲۰		مجله‌ی <i>International Science Fiction</i>
۲۲۰		مجله‌ی <i>Galaxy Novels</i>
۲۲۱		مجله‌ی <i>If</i>

- ۲۲ *The Magazine of Fantasy and Science Fiction* -
 ۲۳ مجله‌ی *Other Worlds* -
 ۲۴ مجله‌ی *Imagination* -
 ۲۴ مجله‌ی *Fantastic Universe* -
 ۲۵ مجله‌ی *Planet Stories* -
 ۲۵ مجله‌ی *Startling Stories* -
 ۲۶ مجله‌ی *Asimov's Science Fiction* -
 ۲۷ مجله‌ی *Omni* -
 ۲۸ مجله‌ی *New Worlds* -
 ۲۹ مجله‌ی *Science Fantasy* -
 ۲۹ مجله‌ی *Interzone* -
 ۳۰ مجله‌ی *Authentic Science Fiction* -
 ۳۰ مجله‌ی *Nebul* -
 ۳۱ فصل ۴: موقعیت مجرت حرفه‌ای در دوران کنونی
 ۳۳ فصل ۵: مجلات غیر حرفه‌ای علمی-فیلی یا Fanzines (فنزاین‌ها)
 ۳۷ فصل ۶: مجموعه‌ی داستان‌های کوتاه آردا آری شده در کتاب یا آنتولوژی‌ها
 ۳۸ فصل ۷: گروه‌ها و انجمن‌های علمی-تخیلی
 ۳۹ فصل ۸: گروه‌های هواداری یا Fandoms (فنداها)
 ۴۳ فصل ۹: کنوانسیون‌های علمی-تخیلی
 ۴۷ فصل ۱۰: جوایز علمی-تخیلی
 ۴۸ - جایزه‌ی هوگو
 ۵۱ - جایزه‌ی جان دابلیو. کمپل
 ۵۱ - جایزه‌ی نیولا
 ۵۲ - جایزه‌ی دیمون نایت
 ۵۳ - جایزه‌ی جان دابلیو. کمپل برای بهترین رمان
 ۵۳ - جایزه‌ی فیلیپ کی. دیک
 ۵۴ - جایزه‌ی لوکاس
 ۵۵ - جایزه‌ی ساید وایز برای تاریخ جانشین
 ۵۵ - جایزه‌ی انجمن علمی-تخیلی انگلستان
 ۵۶ - جایزه‌ی آر تور سی. کلارک
 ۵۷ - جایزه‌ی نویسندگان آینده

۲۵۸	— چند جایزه‌ی آمریکایی دیگر
۲۵۹	— جایزه‌ی آرورا یا جایزه‌ی شفق، کانادا
۲۶۰	— جایزه‌ی دیتمار، استرالیا
۲۶۰	— جایزه‌ی پل هارلند، هلند
۲۶۱	— جایزه‌ی سی‌اون، ژاپن
۲۶۱	— جوایز علمی تخیلی در دیگر کشورها
۲۶۴	فصل ۱۱: فیلم و سینمای علمی تخیلی

بخش ۳: تاریخچه‌ی فیلم و سینمای علمی تخیلی و تأثیرات آن

۲۶۹	مقدمه
۲۷۰	فصل ۱: منظور از فیلم علمی تخیلی چیست؟
۲۷۲	فصل ۲: دوران پیش از ۱۹۲۰
۲۷۵	فصل ۳: سینمای علمی تخیلی در دهه‌ی ۱۹۲۰
۲۷۷	فصل ۴: سینمای علمی تخیلی در دهه‌ی ۱۹۳۰
۲۸۰	فصل ۵: سینمای علمی تخیلی در دهه‌ی ۱۹۴۰
۲۸۲	فصل ۶: سینمای علمی تخیلی در دهه‌ی ۱۹۵۰
۲۹۰	فصل ۷: سینمای علمی تخیلی در دهه‌ی ۱۹۶۰
۲۹۷	فصل ۸: سینمای علمی تخیلی در دهه‌ی ۱۹۷۰
۳۰۶	فصل ۹: سینمای علمی تخیلی در دهه‌ی ۱۹۸۰
۳۲۰	فصل ۱۰: سینمای علمی تخیلی در دهه‌ی ۱۹۹۰
۳۳۳	فصل ۱۱: سینمای علمی تخیلی در دهه‌ی ۲۰۰۰
۳۴۸	فصل ۱۲: فیلم‌های علمی تخیلی در تلویزیون و مجموعه‌های تلویزیونی
۳۵۰	فصل ۱۳: تاریخچه‌ی فیلم‌های تلویزیونی علمی تخیلی
۳۵۱	فصل ۱۴: برنامه‌های تلویزیونی علمی تخیلی در انگلستان
۳۵۴	فصل ۱۵: برنامه‌های تلویزیونی علمی تخیلی در آمریکا
۳۵۷	فصل ۱۶: برنامه‌های تلویزیونی علمی تخیلی در کانادا
۳۵۹	فصل ۱۷: برنامه‌های تلویزیونی علمی تخیلی در ژاپن
۳۶۱	فصل ۱۸: برنامه‌های تلویزیونی علمی تخیلی در کشورهای دیگر
۳۶۲	فصل ۱۹: تولید و مصرف مجموعه‌های تلویزیونی علمی تخیلی
۳۶۳	فصل ۲۰: فهرست مجموعه‌های علمی تخیلی مشهور

- فصل ۲۱: پویانمایی علمی تخیلی ۳۶۶
فصل ۲۲: بازی‌های رایانه‌ای یا ویدئوگیم‌ها ۳۶۸
فصل ۲۳: تاریخچه‌ی نقاشی و گرافیک علمی تخیلی ۳۷۰

بخش ۴: ادبیات علمی تخیلی در کشورهای غیر انگلیسی‌زبان

- مقدمه ۳۸۳
فصل ۱: ادبیات علمی تخیلی در روسیه‌ی تزاری، اتحاد جماهیر شوروی و جمهوری‌های
مسکول ۳۸۶
فصل ۲: ادبیات علمی تخیلی در چین و تایوان ۳۹۸
فصل ۳: ادبیات و اندیشه‌ی علمی تخیلی در ژاپن ۴۰۳
فصل ۴: ادبیات و اندیشه‌ی علمی تخیلی در ایتالیا ۴۱۰
فصل ۵: ادبیات و اندیشه‌ی علمی تخیلی در فرانسه ۴۱۶
فصل ۶: ادبیات و اندیشه‌ی علمی تخیلی در آلمان ۴۲۴
فصل ۷: ادبیات و اندیشه‌ی علمی تخیلی در چک ۴۳۶
فصل ۸: ادبیات و اندیشه‌ی علمی تخیلی در لهستان ۴۳۹
فصل ۹: ادبیات و اندیشه‌ی علمی تخیلی در اسپانیا ۴۴۱
فصل ۱۰: ادبیات و اندیشه‌ی علمی تخیلی در دیگر کشورهای اروپایی ۴۴۴
فصل ۱۱: ادبیات و اندیشه‌ی علمی تخیلی در کشورهای آمریکای مرکزی
و آمریکای جنوبی ۴۴۶
فصل ۱۲: آرژانتین ۴۴۸
فصل ۱۳: کوبا ۴۵۰
فصل ۱۴: مکزیک ۴۵۲
فصل ۱۵: برزیل ۴۵۵
فصل ۱۶: شیلی، کلمبیا، کاستاریکا، اکوادور، السالوادور، پرو، اوروگوئه و ونزوئلا ۴۵۷
فصل ۱۷: ادبیات و اندیشه‌ی علمی تخیلی در استرالیا ۴۵۸
فصل ۱۸: ادبیات و اندیشه‌ی علمی تخیلی در کانادا ۴۶۱
فصل ۱۹: ادبیات و اندیشه‌ی علمی تخیلی در کشورهای عربی ۴۶۵
فصل ۲۰: ادبیات و اندیشه‌ی علمی تخیلی در دیگر کشورهای جهان ۴۶۸
فصل ۲۱: تاریخ ادبیات و اندیشه‌ی علمی تخیلی در ایران ۴۶۹

بخش ۵: تاریخ تحلیلی ادبیات علمی تخیلی

۴۷۳	مقدمه
۴۷۵	فصل ۱: نگرش تحلیلی
۴۷۸	فصل ۲: دوره‌های خودآگاه و ناخودآگاه
۴۸۱	فصل ۳: شبه علمی تخیلی یا Proto SF
۴۸۳	فصل ۴: دوره‌ی حضور نهفته و ناخودآگاهانه‌ی ادبیات علمی تخیلی
۴۸۸	فصل ۵: تاریخ دوره‌ی حضور خودآگاهانه‌ی ادبیات علمی تخیلی
۴۹۰	فصل ۶: ادغام، برگزین‌ها و شکل‌گیری ادبیات علمی تخیلی
۴۹۴	فصل ۷: زیرساخت‌ها یا زیرگونه‌های نوین
۴۹۶	فصل ۸: تحول اساسی ۱۹۶۶، عصر طلایی و موج نو
۵۰۳	فصل ۹: تبادل با گونه‌های دیگر داستانی
۵۰۶	فصل ۱۰: دوره‌ی سایبرپانک
۵۰۸	فصل ۱۱: نگاهی اجمالی به فراام، پیشرفت و توسعه‌ی ادبیات علمی تخیلی
۵۱۰	فصل ۱۲: وضعیت ادبیات و سینما، علمی تخیلی در دوران کنونی
۵۱۱	فصل ۱۳: اندیشه‌ی علمی تخیلی و آینده
۵۱۳	فصل ۱۴: نگاهی مجدد به دو نظریه

بخش ۶: چپستی و تعاریف ادبیات و اندیشه‌ی علمی تخیلی

۵۱۷	فصل ۱: طرح و نقد تعاریف اندیشه‌ی علمی تخیلی
۵۲۳	فصل ۲: شیوه‌های شناخت ادبیات و اندیشه‌ی علمی تخیلی
۵۲۵	فصل ۳: کاربردهای ادبیات علمی تخیلی از دیدگاه نویسندگان و مخاطبان
۵۳۱	فصل ۴: شناخت محتوایی ادبیات علمی تخیلی
۵۳۳	فصل ۵: مثلث ادبیات علمی تخیلی
۵۳۵	فصل ۶: ادبیات
۵۳۹	فصل ۷: علم
۵۴۳	فصل ۸: شبه علم یا علم‌نما
۵۴۶	فصل ۹: فناوری یا تکنولوژی
۵۴۹	فصل ۱۰: دانش

- فصل ۱۱: علم در ادبیات علمی تخیلی
فصل ۱۲: تخیل
فصل ۱۳: مثلث «ادبیات - علم - تخیل»
فصل ۱۴: تعاریف ادبیات علمی تخیلی
فصل ۱۵: تجزیه و تحلیل کلی تعاریف ادبیات علمی تخیلی در بستر تاریخ
فصل ۱۶: علمی تخیلی: ادبیاتی که تعریف ندارد
فصل ۱۷: مباحث پیرامونی تعاریف علمی تخیلی
فصل ۱۸: تفکر یا اندیشه‌ی علمی تخیلی
فصل ۱۹: آیا ادبیات علمی تخیلی یک ژانر مستقل است؟
فصل ۲۰: پیش ذهنیت یا پروتکل علمی تخیلی
فصل ۲۱: درباره‌ی ژانر بودن ادبیات علمی تخیلی
فصل ۲۲: نسبت ادبیات علمی تخیلی با مدرنیسم و پُست مدرنیسم و ایسم‌های دیگر
فصل ۲۳: شناسایی آثار علمی تخیلی با کمک تعاریف

بخش ۷: مضامین استانی و زیرشاخه‌های ادبیات علمی تخیلی

مقدمه

- فصل ۱: شناسایی آثار علمی تخیلی به کمک عناصر و مضامین داستانی علمی تخیلی
فصل ۲: زیرشاخه‌های علمی تخیلی چیستند؟
فصل ۳: شاخه‌بندی یا طبقه‌بندی یکم
فصل ۴: شاخه‌بندی یا طبقه‌بندی دوم
۱. مضامین فراگیر
۲. انواع موجودات
۳. تغییرات جسم و ذهن
۴. آینده‌های ممکن یا آینده‌های غیرمحمتمل
۵. ساختارهای سیاسی
۶. مسکون‌سازی و مناطق مسکونی
۷. سفرها
۸. فناوری
فصل ۵: شاخه‌بندی یا طبقه‌بندی سوم
۱. بیگانه‌ها

۷۴۵	۲. آینده
۷۴۵	۳. ماشین‌های هوشمند
۷۴۵	۴. ابعاد دیگر
۷۴۵	۵. نقش خدا را بازی کردن
۷۴۶	۶. انسان متحول
۷۴۶	۷. فضا، مرز بی‌کران
۷۴۶	۸. متفرقه
۷۴۸	فصل ۶: علت تفاوت‌های شیوه‌های طبقه‌بندی
۷۴۹	فصل ۷: شاخه‌بندی یا طبقه‌بندی چهارم
۷۵۳	فصل ۸: روند ظهور شاخه‌ها و زیرشاخه‌های علمی تخیلی در تاریخ
۷۵۴	فصل ۹: مضامین و عناصر داستانی علمی تخیلی
۷۵۵	۱. حیات فرامیند
۷۵۶	۲. در جست‌وجوی ای‌س‌ئی یا SETI
۷۵۶	۳. بیگانه‌ها
۷۵۷	۴. نخستین تماس
۷۵۸	۵. رویارویی با بیگانه‌ها
۷۵۸	۶. بیگانه‌های هوشمند و بیگانه‌های غیرهوشمند
۷۵۹	۷. بیگانه‌های متخاصم و بیگانه‌های دوست
۷۵۹	۸. حمله‌ی بیگانگان
۷۶۰	۹. شیوه‌ی ارتباط با بیگانگان - زبان - دستگاه مترجم
۷۶۲	۱۰. فضا
۷۶۳	۱۱. اکتشافات نظری درباره‌ی فضا
۷۶۳	۱۲. سفرهای اکتشافی به فضا
۷۶۴	۱۳. سفر به ماه
۷۶۵	۱۴. مریخ و سفر به مریخ یا سیاره‌ی سرخ
۷۶۷	۱۵. سیاره‌های منظومه‌ی شمسی و سفر به آنها
۷۶۹	۱۶. سیارک‌ها و ستاره‌های دنباله‌دار
۷۷۰	۱۷. سفر انسان به کهکشان‌ها و منظومه‌های دیگر
۷۷۱	۱۸. ایستگاه‌های فضایی
۷۷۲	۱۹. مستعمره‌ها (مهاجرنشین‌ها) در فضا و سیارات دیگر
۷۷۲	۲۰. زمین‌گونه‌سازی یا مهندسی سیاره‌ای

۳۱. حکومت‌های فضایی..... ۳
۳۲. جنگ‌های فضایی و نظامیگری..... ۴
۳۳. جنگ‌افزارهای زمینی و فضایی..... ۶
۳۴. سلاح پرتوی..... ۶
۳۵. سپر میدان انرژی..... ۷
۳۶. سفینه‌های فضایی..... ۷
۳۷. تله پورت کردن..... ۸
۳۸. سامانه‌های رانش سفینه‌ها..... ۹
۳۹. سامانه‌ی رانش ضدجاذبه یا ضدگرانش..... ۹
۳۰. فضاوردی..... ۱۰
۳۱. دنشر فذ نوردان نسبت به زندگی تنها و بسته‌ی محیط سفینه..... ۱۱
۳۲. خواب مصنوعی یا هایبرنیشن و کرایونیک..... ۱۱
۳۳. لباس‌های سیار..... ۱۳
۳۴. اپرای فضایی - سه‌ی فضایی..... ۱۴
۳۵. نابودی ستارگان و سیاره‌ها - کیهان - آنتروپی..... ۱۶
۳۶. خلق ستاره‌ها و سیار - متوسط ستار..... ۱۷
۳۷. سیاه‌چاله‌ها یا حفرة‌های سیاه..... ۱۷
۳۸. دالان زمان - سوراخ کرم..... ۱۹
۳۹. سفر در زمان..... ۲۰
۴۰. سفر از زمان حال به گذشته..... ۲۴
۴۱. سفر از زمان حال به آینده..... ۲۴
۴۲. سفر از آینده به زمان حال و گذشته..... ۲۵
۴۳. ماشین زمان..... ۲۵
۴۴. پلیس زمان یا محافظان زمان..... ۲۶
۴۵. تاریخ‌های جانشین..... ۲۷
۴۶. تاریخ موازی..... ۲۷
۴۷. هستی‌های موازی، ابعاد دیگر هستی..... ۲۸
۴۸. دنیا‌های گم‌شده..... ۲۰
۴۹. آتلاتیس..... ۲۱
۵۰. دنیاها و تمدن‌های گم‌شده‌ی فضایی..... ۲۲
۵۱. اُتوپیا یا یوتوپیا (آرمان‌شهر)..... ۲۲

۸۰۳	۵۲. اتوپیا
۸۰۳	۵۳. آوتوپیا
۸۰۴	۵۴. دیستوپیا یا پادآرمان شهر
۸۰۴	۵۵. هتروتوپیا
۸۰۶	۵۶. شهرها و جوامع آینده
۸۰۷	۵۷. کرونوتوپیا یا زمان شهر
۸۰۸	۵۸. معماری آینده
۸۰۸	۵۹. داستان‌های فاجعه
۸۰۹	۶۰. فجایع زیست‌محیطی - تغییرات آب‌وهوایی
۸۱۰	۶۱. فجایع زیست‌محیطی - از بین رفتن جو
۸۱۰	۶۲. فجایع زیست‌محیطی - وقوع آتش‌فشان
۸۱۰	۶۳. فجایع زیست‌محیطی - یخبندان
۸۱۱	۶۴. فجایع زیست‌محیطی - ناهیدی لایه‌ی اُزن
۸۱۱	۶۵. فجایع زیست‌محیطی - آلودگی سطح آب دریاها و سیلاب‌ها
۸۱۱	۶۶. فجایع ناشی از جنگ‌های خشن
۸۱۲	۶۷. فجایع ناشی از بمب‌های هسته‌ای
۸۱۲	۶۸. فجایع ناشی از سلاح‌های بیولوژیک، شیمیایی و کربوبی
۸۱۳	۶۹. بیماری‌های واگیردار
۸۱۳	۷۰. سقوط سنگ‌های آسمانی
۸۱۴	۷۱. اختلال در منظومه‌ی شمسی
۸۱۴	۷۲. فجایع ناشی از فعالیت‌های علمی
۸۱۵	۷۳. فجایع فرامنظومه‌ای
۸۱۵	۷۴. فاجعه‌ی جمعیتی - انفجار جمعیت
۸۱۷	۷۵. پایان و پس از پایان
۸۱۷	۷۶. فاجعه‌ی آخرالزمانی
۸۱۸	۷۷. پس از فاجعه
۸۱۹	۷۸. پایان دنیا - پایان هستی
۸۲۰	۷۹. پایان انسان
۸۲۱	۸۰. عمر طولانی و جاودانگی
۸۲۲	۸۱. انسان اولیه یا بدوی
۸۲۳	۸۲. انسان آینده

۸۳. سوپرمن‌ها یا قهرمانان ۲۴
۸۴. مهندسی ژنتیک ۲۵
۸۵. شبیه‌سازی یا کلونینگ ۲۶
۸۶. توانایی تله‌پاتی ۲۶
۸۷. ذهن‌کندوی عسلی ۲۷
۸۸. تسلط ذهنی بر ماده یا ESP ۲۷
۸۹. تکامل یا انحطاط انسان ۲۸
۹۰. توانایی فراقی یکی یا توانایی Psi ۲۸
۹۱. حواس برتر - توانایی برتر ۲۹
۹۱. سایبورگ ۳۲
۹۳. کاشن یا اربانت ۳۳
۹۴. سایبر پیک ۳۴
۹۵. حیات مصنوعی ۳۵
۹۶. علمی تخیلی پزشکی ۳۶
۹۷. حیوانات مصنوعی - حیوانات هوشمند ۳۷
۹۸. روبات‌ها ۳۸
۹۹. آندروئیدها ۴۰
۱۰۰. بیونیک ۴۰
۱۰۱. هوش مصنوعی ۴۲
۱۰۲. ماشین‌های شورش ۴۴
۱۰۳. ماشین‌های بیگانه ۴۴
۱۰۴. حقیقت مجازی یا واقعیت مجازی ۴۴
۱۰۵. فناوری نانو ۴۶
۱۰۶. کوچک و بزرگ کردن اندازه ۴۷
۱۰۷. ریاضیات ۴۸
۱۰۸. خون آشامان یا دراکولاها ۴۹
۱۰۹. دریا و زندگی زیر دریا ۵۰
۱۱۰. آینده‌شناسی ۵۲
۱۱۱. دانشمندان دیوانه - دانشمندان قهرمان ۵۲
۱۱۲. ضبط محتوای ذهن و احساسات در رایانه ۵۴
۱۱۳. حکومت واحد جهانی ۵۵

۸۵۵	مضامین تکمیلی
۸۵۷	فصل ۱۰: پی‌نوشتی درباره‌ی زیرشاخه‌های علمی تخیلی
۸۵۷	— ادبیات علمی تخیلی طنز
۸۵۸	— فمینیسم در ادبیات علمی تخیلی
۸۵۸	— مذهب در ادبیات علمی تخیلی

بخش ۸: ادبیات علمی تخیلی در ایران

۸۶۳	مقدمه
۸۶۵	فصل ۱: یادآوری
۸۶۸	فصل ۲: رنج یک باور اشتباه درباره‌ی شروع ادبیات علمی تخیلی در ایران
۸۷۲	فصل ۳: انقطاع اگس: سیر تاریخی در حیات ادبیات علمی تخیلی در ایران
۸۷۳	فصل ۴: قصه‌ی پروا کیکاروس، داستانی علمی تخیلی در ادبیات کهن پارسی
۸۷۷	فصل ۵: داستان حَتّ بن یقظان
۸۷۹	فصل ۶: ظهور داستان‌های علمی تخیلی جدید در ایران طی یک قرن اخیر
۸۸۰	فصل ۷: ادبیات علمی تخیلی پس از دهه ۱۳۴۰
۸۸۵	فصل ۸: نقدی بر ماهیت ادبیات علمی تخیلی در ایران پیش از انقلاب اسلامی
۸۸۷	فصل ۹: ادبیات و اندیشه‌ی علمی تخیلی از دهه ۱۳۶۰ به بعد
۸۸۹	فصل ۱۰: ادبیات علمی تخیلی در نیمه‌ی دوم دهه‌ی ۱۳۶۰ و نیمه‌ی نخست دهه‌ی ۱۳۷۰
۸۹۱	— نقاط ضعف رشد ادبیات علمی تخیلی در نیمه‌ی دوم دهه‌ی ۱۳۶۰ و نیمه‌ی نخست دهه‌ی ۱۳۷۰
۸۹۴	— تأثیرات اجتماعی ادبیات علمی تخیلی در این دوره
۸۹۶	فصل ۱۱: ادبیات علمی تخیلی در نیمه‌ی دوم دهه‌ی ۱۳۷۰ و نیمه‌ی نخست دهه‌ی ۱۳۸۰
۸۹۸	فصل ۱۲: نمایش آثار سینمایی و تلویزیونی علمی تخیلی
۹۰۲	فصل ۱۳: بازی‌های رایانه‌ای
۹۰۳	فصل ۱۴: اینترنت
۹۰۵	فصل ۱۵: نشر مجلات علمی تخیلی
۹۰۶	فصل ۱۶: ایجاد گروه یا انجمن علمی تخیلی
۹۰۷	فصل ۱۷: نمایش و تولید فیلم‌های سینمایی و تلویزیونی علمی تخیلی در ایران
۹۰۹	فصل ۱۸: فعالیت‌های اجتماعی و فرهنگی علاقه‌مندان به موضوعات علمی تخیلی
۹۱۱	فصل ۱۹: ناشران کتاب‌های علمی تخیلی
۹۱۲	فصل ۲۰: نگارش آثار علمی تخیلی در ایران

فصل ۲۱: نقاط ضعف ادبیات علمی تخیلی نوشته شده

فصل ۲۲: وضعیت موجود

فصل ۲۳: برخی آثار علمی تخیلی منتشر شده‌ی ترجمه‌ای

فصل ۲۴: برخی آثار علمی تخیلی نوشتاری منتشر شده

بخش ۹: مطالب متفرقه

مقدم

فصل ۱: بیستی ادبیات و اندیشه‌ی علمی تخیلی

فصل ۲: علل علاقه‌ی مخاطبان علمی تخیلی به این گونه‌ی ادبی و هنری

فصل ۳: تأثیر هنر بر ادبیات علمی تخیلی در مخاطب

فصل ۴: تأثیرات اجتماعی ادبیات، هنر و اندیشه‌ی علمی تخیلی

فصل ۵: پیش‌ذهنی، یا روتکامای اندیشه و ادبیات علمی تخیلی

فصل ۶: رفع یک سوء تفاه

فصل ۷: سلیقه‌ی مخاطبان

فصل ۸: مذهب در ادبیات علمی تخیلی

برخی از منابع و مراجع

فهرست نام کسان

پیشگفتار

فکر نگارش کتابی درباره‌ی ادبیات علمی تخیلی و همچنین احساس ضرورت انجام این کار شاید به اواسط دهه‌ی ۱۳۷۰ برمی‌گردد. آن زمان ادبیات علمی تخیلی در محیط‌های فرهنگی و آشنایی به صورت وارونه معرفی شده بود، یا بدتر از آن، جهلی شامل سیر به این گونه‌ی ادبی بر مراکز دولتی و غیردولتی مرتبط با فرهنگ و ادبیات حاکم بود.

نگرش منفی برخی از افراد - که گاهی مسئولیت‌های سیاست‌گذاری فرهنگی نیز داشتند - به ادبیات علمی تخیلی، نگارنده را که به مطالعه و ترجمه‌ی این بیبا آثا علاقه‌مند بودم و در این زمینه فعالیت می‌کردم، دچار تردید و تردید کرد. همین امر باعث شد که به‌طور جدی به مطالعه درباره‌ی ادبیات علمی تخیلی روی آورم و همراه با مطالعه و ترجمه‌ی داستان‌های علمی تخیلی، به مباحث نظری و موضوع چپستی این گونه‌ی ادبی نیز بپردازم.

البته آشنایی با دیگر علاقه‌مندان و فعالان ادبیات علمی تخیلی مانند پیمان اسماعیلیان خامنه، زنده‌یاد حسین ابراهیمی (الوند) و مهرداد توپسرکانی و فعالیت‌های مشترک در فرهنگ سراها و دیگر مراکز فرهنگی باعث شد که توجه نگارنده به موضوعات نقد و نظر پیرامون این گونه‌ی ادبی

بیشتر شود.

سراجام از سال ۱۳۸۰ مشغول گردآوری مطالب و منابع شدم. به مرور بعضی مطالب را به صورت پراکنده و مقاله گونه نوشتم و بعضی دیگر را ترجمه کردم و به کناری نهادم. در همین فرایند بود که طرح و شکل کتابی درباره‌ی ادبیات علمی تخیلی در ذهنم نقش بست و انسجام یافت.

ابتدا تصمیم داشتم دست به تدوین کتابی مفصل بزنم و در آن همه چیز را درباره‌ی ادبیات، هنر، سینما و اندیشه‌ی علمی تخیلی بیان کنم. اما خیلی زود پی بردم که انجام چنین کاری از توان یک پژوهشگر با منابع و امکانات محدود و بدیهی، پستوانه‌های ضروری، ناممکن است. ورود به عمق مطالب و انجام پژوهشی همه جانبه، به راحتی می‌توانست هر نگارنده‌ی پژوهشگر تنهایی را زمین گیر و متوقف کند.

تنها راه اجتناب از این وضعیت ناامیدکننده این بود که دست کم برای انجام پژوهش و تدوین کتاب حاضر فقط به کلیات پردازم و از ورود به جزئیات و غرق شدن در مطالب عمیق دوری جویم.

درواقع من همچون پیش‌قراری بودم که سوار بر سفینه‌ای فضایی برای نخستین بار بر سطح سیاره‌ای مسکون فرود می‌آمد. این فرد یا گروه پیش‌قراول در ابتدای فرود در این سفر چه باید می‌کرد، یا چه می‌توانست بکند، یا به عبارت دیگر مهم‌ترین و ابتدایی‌ترین کاری که باید انجام می‌داد چه بود؟

به گمانم نخستین و مهم‌ترین اقدام، تهیه و ترسیم نقشه‌ی جغرافیایی سطح این سیاره بود. به این ترتیب گروه‌های اکتشافی بعدی می‌توانستند به کمک آن نقشه، اردوگاه و مراکز پژوهشی مناسبی را برپا کنند تا بتوانند برای مثال اعماق جنگل‌ها یا اقیانوس‌ها و یا گونه‌های حیاتی آنجا را مورد پژوهش قرار دهند. تنها در این صورت بود که

شیمی دانان، فیزیک دانان، جانورشناسان و بقیه‌ی متخصصان می‌توانستند کارشان را شروع کنند.

بنابراین تصمیم گرفتم در این پژوهش مفصل نخستین، خود را به بیان کلیات محدود کنم و طرح و نقشه‌ای از کلیات ادبیات، هنر، سینما، اندیشه و خرده‌فرهنگ علمی تخیلی ارائه دهم تا دیگر پژوهشگران بتوانند به کمک آن وارد این حوزه شوند و هریک به فراخور علاقه یا تخصص خود به پژوهش مفصل‌تر و عمیق‌تری در گوشه‌ای از این دنیای پهناور بپردازند.

تنها راه محدود نگه داشتن این کتاب پرداختن به کلیات بود. با این حال نقشه‌ی جغرافیایی تهیه‌شده باید آن‌قدر جامع باشد که بتواند تازه‌واردان به این محیط را به خوبی راهنمایی کند. از هر سو که در این کتاب نام نویسندگان، کتاب‌ها و فیلم‌های زیست را آورده‌ام، آوردن این نام‌ها نه برای پر کردن صفحات کتاب، بلکه برای آشناسازی ذهن مخاطبان و علاقه‌مندان با گوشه‌ها و روایای ادبیات، هنر و اندیشه‌ی علمی تخیلی است تا پژوهشگران جدید و تازه‌وارد مجبور نباشند کارشان را از صفر و در خا شروع کنند. در عین حال از ذکر تمام نام‌ها پرهیز کرده‌ام تا رعایت اختصار برقرار شده باشد. بنابراین برای مثال اگر از بعضی کتاب‌های ترجمه‌شده، بخش ادبیات علمی تخیلی در ایران نام برده‌ام، هرگز نباید تصور شود که آثار دیگری وجود نداشته‌اند، بلکه من آن‌قدر کتاب معرفی کرده‌ام که بتواند سند و مدرکی بر تحلیل ما بر تاریخ ادبیات علمی تخیلی در ایران باشد. همین وضع درباره‌ی آثار اروپایی و آمریکایی نیز صادق است.

پس در همین جا باید تأکید کنم که به هیچ وجه ادعا ندارم در این کتاب همه‌ی مطالب مربوط به ادبیات، هنر و اندیشه‌ی علمی تخیلی را بیان کرده‌ام. اگر به مثال سیاره‌ی ناشناخته‌مان برگردیم، می‌توانم بگویم که گرچه من نقشه‌ی کلی اقیانوس‌ها

و سواحل این سیاره‌ی جدید را ترسیم کرده‌ام اما هرگز به بررسی اعماق این اقیانوس‌ها و صخره‌ای یا ماسه‌ای بودن این سواحل نپرداختم، زیرا چنین کاری برعهده‌ی اقیانوس‌شناس است، نه جغرافی‌دان یا یک ترسیم‌کننده‌ی نقشه.

من تأکید می‌کنم که در مجال اندک این کتاب توانسته‌ام به موضوع علمی تخیلی فقط و فقط به صورت کلی و سطحی پردازم نه اینکه وارد عمق موضوعات شوم. برای مثال هریک از مضامین یا زیرشاخه‌های ادبیات علمی تخیلی می‌توانند خود کتابی چندصد صفحه‌ای باشند درحالی‌که ما بخشی از آنها را فقط در چند سطر معرفی کرده‌ایم.

بر عبات بهتر هر فصل این کتاب می‌تواند موضوعی برای یک پژوهش مفصل و کتابی قطور باشد. بنابراین یک گروه از مخاطبان این کتاب دانشجویان یا پژوهشگرانی هستند که مایل‌اند درباره‌ی ادبیات و اندیشه‌ی علمی تخیلی تحقیق کنند یا پروژه‌های دانشگاهی انجام دهند. باوجوداین چون بیشترین مخاطبان ادبیات علمی تخیلی را گروه‌های کودک، نوجوان و جوان تشکیل می‌دهند و این افراد اغلب بسیار کنجکاو و پر مطالعه هستند، خود را ه‌نلف می‌دهم که کتاب را چنان ساده و روان بنویسم که حتی یک دانش‌آموز دبیرستانی نیز بتواند آن را مطالعه و درک کند. البته همواره کار را برای من بسیار دشوار می‌کرد زیرا گاه مجبور می‌شدم مطلبی پیچیده را که با استفاده از کلمات تخصصی در یک یا دو جمله می‌توان بیان کرد، در چند بند یا صفحه تشریح کنم تا برای همگان قابل فهم باشد.

تلاش برای محدود نگه داشتن حجم این کتاب باعث شد تا مطالب زیادی ناگفته بمانند. برای مثال من مایل بودم شماری از آثار مهم علمی تخیلی را نیز در بخشی جداگانه معرفی کنم، اما به زودی متوجه شدم که چنین بخشی، حتی با رعایت اصل

اختصار، چندصد صفحه خواهد شد. بنابراین انجام این مهم را به فرصتی دیگر و به افرادی دیگر می‌سپارم و در اینجا بار دیگر تأکید می‌ورزم که من هرگز ادعا ندارم در این کتاب به همه‌ی موضوعات پرداخته‌ام، بلکه فقط توانسته‌ام عناوین ضروری در پژوهش این گونه‌ی ادبی را معرفی کنم.

نکته‌ی مهم دیگر این است که من مطالب کتاب حاضر را در طول سالیان طولانی تهیه کرده و در این مدت به مطالعه‌ی صدها کتاب پرداخته و از بعضی از آنها مطالبی را به صورت پراکنده در جای‌جای آن مورد استفاده قرار داده‌ام. این مطالب چنان در متن و بطن کتاب تنیده شده‌اند که حتی نمی‌توانم به صورت مستقل به منبع و مرجع آنها اشاره کنم در واقع اگر می‌خواستم در طول کتاب به معرفی منبع هر جمله یا مطلب بپردازم، در هر صفحه باید به چندین مرجع اشاره می‌کردم. متأسفانه به صورتی کسالت‌آور بر حجم آن می‌افزود. بنابراین با کمی عاقل‌انگیزی و نگارش علمی، تصمیم گرفتم فقط در پیرامون کتاب به منبع و مراجع مهم اشاره کنم تا پژوهشگران و علاقه‌مندی که مایل‌اند مطالعات بیشتری داشته باشند، بتوانند به آنها مراجعه کنند. اما با تأکید می‌گویم که منابع و مراجع مورد استفاده‌ی من بسیار بیشتر از آن فهرست مختصر است.

□

این کتاب در ۹ بخش و مجموعاً ۱۵۰ فصل تدوین شد. است. کوشیده‌ام فصل‌ها را کوتاه بنویسم تا خواننده هرگاه که خسته شد، بتواند سریع به پایان فصل برسد و بعد استراحت کند. فهرست کتاب را نیز مفصل تهیه کرده‌ام و علاوه بر عناوین بخش‌ها و فصل‌ها، نام نویسندگان و مضامین داستانی و برخی مطالب دیگر را به آن افزوده‌ام تا مخاطبان به راحتی بتوانند به بعضی از مطالب مورد علاقه‌شان دسترسی داشته

باشند.

در طول کتاب معادل خارجی اسامی کتاب‌ها و مکان‌ها و... در پانویس ذکر شده است، اما ذکر معادل خارجی نام کسان به دلیل تعداد فراوان آنها در پانویس‌ها فقط باعث اضافه شدن بر حجم کتاب می‌شود. بنابراین به آوردن آنها در فهرست نام کسان در انتهای کتاب پسنده شده، ضمن اینکه در طول کتاب نام اشخاص با تلفظ رایج در زبان همان کشور آورده شده است.

کتاب‌های پژوهشی اغلب دارای چندین فهرست (فهرست نام کسان، مکان‌ها، کتاب‌ها، فیلم‌ها و...) هستند، اما حجم این کتاب اجازه‌ی افزودن چنین فهرست‌هایی را نمی‌دهد.

□

انجام یک کار پژوهشی، به‌ویژه زمانی که حمایت مالی هیچ نهاد دولتی یا غیردولتی در میان نباشد، باعث می‌شود که پژوهشگر، در طول مدت انجام کار، نتواند امکانات رفاهی مناسبی برای خانواده‌ی خود تهیه کند بلکه به دلیل حجم کار ناشی از فعالیت یک پژوهشگر، در انجام برخی وظایفش نسبت به آنها غافل یا ناتوان بماند. پژوهشگر همسر و فرزندان در تحمل سختی‌های انجام این پژوهش دچار نولانی یا من‌سهم بوده‌اند تا بدانجا که بالاترین سپاس‌ها را نمی‌توانند بخشی از آن همه را جبران کند. باین حال بر سر خود واجب می‌دانم که پس از سپاس به درگاه خداوند برای توفیق در انجام این مهم، از همسر صبور و فرزندان مهربانم قدردانی کنم و تأکید ورزم که آنها در انجام این کار با من سهم‌اند.

در ضمن جا دارد از دوستانی که در این راه مشوق من بوده‌اند و نیز از آقای قدیانی و زحمات ایشان برای آماده‌سازی اولیه‌ی کتاب و درنهایت نشر باز، که کار چاپ و نشر کتاب را پذیرفتند، تشکر کنم.